

els núvols, però ben prompte vaig entendre que morir no era gens poètic, ja que poc després, una vesprada bascosa, vaig veure expirar fent bocades un vell en un llit de noguera. La finestra estava oberta de bat a bat i en la reixa, contemplant l'agonia, hi havia un raïm de xiquets entre els quals jo em trobava en primera fila. Era l'avi del meu amic Sebastianet el Pajarito. Amb el tronc incorporat sobre uns quants coixins al fons de l'habitació, un home obés i groc obria la boca acompanyada, amb una cadència cada volta més anguniosa i discontinua tractant de prendre tot l'aire que podia i algú de nosaltres des del carrer l'animava com si l'agonitzant estiguera pujant una costera molt empinada, mentre al seu costat una dona l'aventava amb un ventall decorat amb fruites fins que aquell pan-teix es va parar després d'un ronc. A l'instant la dona va exclamar: ja està, se n'ha anat. I tots els xiquets vam baixar de la reixa.

Com que jo vaig ser escolà, vaig enterrar tots els morts del poble. A uns sota el so del bombardí de Ramonet de Barates. A uns altres només amb la veu feroç i pelada del duo de Robres i Peranso, seguits per una corda de pobres que cobraven un duro per portejar el ciri que feia olor de sagí podrit, però abans s'havia de dur als moribunds el viàtic amb aquells canelobres, els cristalls dels quals en les nits d'hivern el vent gregal feia tremolar i en les parets obscures de la postguerra els seus cresols traçaven ombres en forma de moniato. Si l'agonitzant era de primera, hi havia volteig general de campanes; si era de segona, només un escolà obria la processó fent sonar una esquella amb les dues mans; si era de tercera, ja li donaven la comunió pràcticament tirant l'hòstia baix braç des de la plaça com en les partides de pilota. En aquell temps de la infància vaig veure infinits talons transparents que eixien pels llençols midonats per a l'ocasió en alcoves de calç molt humil i el rector que els untava com es fa amb les figues verdals i napolitanes perquè maduren.

I després quan morien la porta quedava entretancada a mitjan vesprada sota la canícula amb la casa en penombra i en el carrer desolat només hi havia algun gos amb la llengua fora. Els xiquets entràvem en aquelles cases on hi havia un difunt contemplant la respiració:

—Ama, ¿ens deixa veure el mort?

—Passeu, passeu, —contestava una vella que estava al costat del cadàver espolsant-lo amb el matamosques—. Pobret, pobret, mireu com s'ha quedat. Com una cadenera.

Tenien el mentó lligat amb un mocador, les soles de les sabates pintades amb betum i dins l'habitació se sentia vibrar un tavà en el cristall, però encara ara es troba unit en la memòria el perfil de la mort amb el perfum dels geranis del cementeri i

la melodia del bombardí ressonant en el tall de la pedrera, els plors ofegats amb un mocador o els glapits narratius d'algun familiar que anava cantant entre llàgrimes a viva veu coses del mort mentre el taüt era portat al muscle pel mig dels tarongers. Els enterraments, els gemecs, la llum ofuscada d'aquells sols quan la gent del meu poble moria com els grecs.

Manuel Vicent